

30. jan. 1971

FAKTA

Dato:

30. jan. 1971

Sidetæl:

Notes 70-71 bd 7 s. 71-92

- art - der har oplyst kunsten
i det at være et par timer.

Paris

30-1-71.

Det er et stadig om-
-krud for alle kunstnere naar
de har præsen taal det's vatter
for publikum og kritik: de for-
-skæer i alle maad!

Det er utvilsomt min egen skæ-
-liden mit efter med stillingen hos
Cluusen - i de første i alle an-
skid!

Det er svært, næsten umuligt,
at uklop lærer at det man
har villet, det man kan. opmær-
-ksomhed og den net mening af
i sine arbejder i alle stør, omend
i alle betydende bladet, som det er no-
-gen tilmeldte tegner sig for be-
-skueren. Man forundres også
nou gang over at selv man be-
-skæer som kan der en god del af
er inde i hvad man kanter af
arbejder med ofte misforstået
ens arbejder, eller at man næsten
man an som for højst begravede
af med en med tages kun de gang
stær fuld standig i forstærkede

over for hvad man lover.
Man ikke i her er ved en
meget væsentlige side af kunstens
problematik? Kommer i relation-
-ens uundgåelighed. Forbindelsen
fra det man her kendt, vil-
-let over produktet til beskueren
er kun (og endda kun - muligvis)
synlig, men et meget groft
plan - i store træk.
Kunsten og beskueren er nød-
-vendigvis to forskellige mennesker
der står over for hinanden og
forsøger at gøre en dialog, og
man den dialog besværlig -
-gøres, for ikke at sige, uundgå-
-gøres, med en ved at det
er to forskellige individer med
hver sine forskellige prædisposi-
-tioner. Man kan også bringe det
gamle ord sprøj ud: det sæt
af hænger af yngle der ser.
En hver kun gør det med kon-
-staterende plan i uundgåelighed
registrerer en farve om den er
rød - blå eller gul, en form om
den er rund, firkantet eller tre-
-kantet, men ind over den rene
Konstatering har et hvad man re-
-ske sine helt subjektive til-

- hvers forhold til disse elementer
af live plan, som med venchys
er pers kelligt hos kunstneren og
beskueren og igen forskelligt for
kunstner-til kunstner og for be-
-skuer-til beskuer, er en hindring
for en helhed og af en del af
mellom de to. Hvad kunst-
-neren tænker og mener med det
han siger forvandles (forvanskes)
i det offentlige det naar tilskue-
-ren, det op bruges i tilskueren
som hans egen del og bearbejdes
i sit hoved af hans subjekt.
Traditionen, inden for de store
kulturers kunst fast satte og
forstærkede visse regler for hvordan
et kunstværk skulle udformes,
hvordan det skulle se ud (disse
regler kunne f. eks. være af rele-
-vans opmærksomhed) forvandlede
i den nye tradition fandt lang-
-somt og med hundredvis af
mellom rum, men ofte i
-mængde, i modsetning til i-
-dag hvor disse forordninger og
brud er blevet næppe udslettet.
Den nye tradition skabte bl. a.
et grundværk i masse af kvalitets-
-krav som betød at forskel-
-len i udseendet mellem de for-

-skellige værker ikke var betydelig
fra dette om røde.
Dette gjore der indlysende,
og konfliktfyldt, for beslutningen
at kunstværket nær blev stillet
over for et objekt hørende til
Kategori - kunstværk (og dette
egentlig helt uafhengig af om
der foretoges en betegnelse eller
ej). På sin vis stod beslut-
ningen over for et "neutral" objekt
men som i a det tilhørte Kate-
gorien kunst gjore det muligt
for dem at beslutte sig med
det ud fra disse forhold selv mindre.
Beslutningen betyde ikke først
stille sig spørgsmålet om det
nu ogsaa var et kunstværk
(ordet ikke mangt kvalitative) men
stod over for det var i sig selv
objektets plads i objekternes
hierarki en selvstændig. Dette be-
tyde at beslutningen helt
umiddelbart lod dem det
af dem der var af væsentlig
kunstnerisk beskaffen ved frem-
gik ikke den del af dem som
tilhøre hans reaktioner om røde
over for andre objekter eller frem-
møder. Hvis skulle ikke i sig selv
være ikke medføre et indtryk

man vil ikke af en et perspektiv,
men skulle selv beordere dette
kunstobjekt min lig heder med
sine egne forudsætninger.
En kineser der stod over for et
tusch landskab skulle i liden
først og fremmest beskæftige
sig med dets kunstneriske kvali-
tet (eller mangel på samme)
end med dets rent hånd-
værksmæssige dygtighed og sløj-
møj - dette tusch landskab var
for ham, en kunstværk, først og
fremmest en min lig heder for
at lade kunsten - som den flyve
vandre - drømme - flyve som
fuglene - et middel til at be-
skæftige sig med sit eget
sind og ikke (alene!) kunstner-
rens. Selv på tallet var der også
blandt de gamle kinesiske
kunstnere en forskel i kvalitet
og de formodede bedre end andre
gen nem be hørelsen af dets hånd-
værk at strube rum for be-
skuerens tankeflugt, men på
grund af bl. a den håndværks-
mæssige tradition havde de
alle næsten alle billeder ~~fra~~
til steder og af min lig heder i

sig.
Det som for mig er det
væsentlige i dette er at der
ikke var noget spørgsmaal
om at forstå eller ikke.
Af den simple grund at
beskueren, som for normalt,
ikke bruges i det om mor-
-vilk han stod over for et kunst-
-objekt (værk!) eller ej, at
han nok i en vis forstand
skulle medtage dette kunst-
-objekt ind under sin kunst,
via det rent materielle hånd-
-værksmessige tilstedeværelse,
men at han ikke skulle
holde denne tilstedeværelse
via kunstnerens subjektive at-
-tendevise, men alene gennem
sin egen evne til kunst-
-fuld bearbejdelse og indlevelse
i det han havde foran sig.
Han kunne betragte kunstens
landskab som han betragte
naturens, dog i fuld bevidst-
-hed om at de var kunst-
-stens og ikke naturens.
De gamle kulturer havde
selv fuldt ud den fordel fremfor
vor kultur at man stort set

var enige om hvad der var - skulptur,
guld og sølv, kunst - hvad
som tilhørte jordelivet og hvad
som alene tilhørte gudernes
verden.

Amternomien, subjektiviteten og
~~der~~ manglen paa faste regler og
diad og i vor tids kunst har
sin årsag i at vi ikke er
enige om noget som helst og vi
hver især som enkelte individer
mou til kampen og at sænke paa
verden - at vi ikke har nogen
fælleskab og derfor ikke nogen
tradition. Det er en betyde-
-lig realitet, men det er en
realitet som vi ikke kan
brødt forklare. Alene af denne
grund bliver det temmelig
absurd at operere med det
kvalitetsbegreb - for hele vor
kultur baseret som den er
paa individualisme, har kun
rond ~~person~~ individuelle kvali-
-tetsbegreber. Derfor kan en
nutidig kunstner ikke for-
-vente at ~~der~~ netop hans
definition af et kvalitets-
-begreb skal blive akzep-
-teret af andre - han kan

højere krav, som lukker spille-
-ron, at der er en hel del andre
som har som me op på tallet
af kvalitetsbegreb som han.
På dette grundlag er det
nærligt at ville forstå at
skabe en kunsttradition, og
kunstneren befinder sig i
den situation at møde
arbejde ud på egne tanker og
de overbevisninger de har
hjem til.

På disse betingelser møde
han og se sig klart at de
subjektive han siger han arbej-
der med sit arbejde og løses
på deres vej til bestemmelse, at
han ikke kan regne med at
de mere frem - bliver forstået.
De er ikke en form for meka-
-nisk styrrelse han kan regne
med, og han kan ikke have
nogen som helst sikkerhed for
at den et præcist han tr-
tægger i f. eks form og form
foruden disse fenomener
ud over det rent konst-
-bare og formelige dimensions-
-løse materielle. Han kan
med andre ord ikke regne

med at det er muligt for be-
-skueren at aflese hans per-
-sonlige og personlige eller
krom munitionens best. beten-
gen nem selv vorkets ud-
-sende - dets bid. st. v. v. v.
Hvordan kan ikke gøre sig noget
hvor du kan det krom munition
plan. Det er derfor muligt at
i tilføje for at det til supple-
-tende bruger sig unv. led,
større som samme st. de som
de gamle kun. kunst. kunst.
nemlig at den eneste mulighed
som der til stede for os er at
vorket giver beskueren mulig-
-hed for ~~at~~ at vore sig selv
over skiltet over for det.
Dette betyder ikke at betyde
at vorket, ikke kan indeholde
flere planer af mulig. heder helt
med til de mest subjektive,
men at kunstneren ikke kan
regne med at disse planer af
især ikke desto subjektive
de bliver mere besl. del
vil i alle tilfælde vore en fejf-
-disposition af ham at brude
sit arbejde væsentlig ved paa
dette grundlag. Kunstneren kan
ikke regne med at den proces

hans værk er resultatet af
den mangel paa den vilde
værdien var for tilskueren, alene
værdens tilstedeværelse er opfatte-
-ligt. End ikke den tilskue-
-værdi indeholder den mindste
gennemsi for at hun naar
beskueren med sin tanke
da, som i for her bemærket
den tilstedeværelse af pressen
er frivillig.

Stemmen i skildringen: Kunstneren
hans have en ganske bestemt
og for ham selv blot formidlet
af tanke med at give en form
en bestemt form og at placere
den form i ganske bestemt
forhold til billedpladens fir-
-kant - men, efter al sand-
-synlighed er det eneste be-
-skueren vil opfatte paa en
formens beskuffenhed (red-bla-
-rund-firkant) og hvor inden-
-for billedfeltet den er plac-
-ret - hvor for netop den
form, den form, den placering
- altså kunstnerens mening
med den handling vil sand-
-skjæppe ham til fordel for
hans egne udtryk, hans egne

meninger, tanker, formodninger, hold-
-ninger, og for første, form placering.
- Skillelser over for den nye kends-
-gerning, for kunstnerens situa-
- tion sig som meget hurtigt
- ud med mindre han vil akcep-
- tere den og gøre sig klart at
- det eneste han kan gøre er
- at forstå alle de kunstobjekt
- eller en kunstnerisk tilstand
- & hvor sagt at om roade der
- går det uden tvivl for besku-
- ren at han befinder sig inden-
- for dette område og at det si-
- inden for dette hans tanker og
- juletræet skal bevæge sig.
- Men - da vi idag ikke har en
- kunst tradition end sig at krite-
- rie for hvad der er det kunst-
- neriske område hvordan vil
- kunstneren selv gøre sig selv
- bevidst at han befinder
- sig inden for dette?
- Her kan man måske Ad Rein-
- holdt være os til hjælp,
- i det hans koncepter om standse-
- lighed om hvad der
- tilhører det kunstneriske
- område og hvad ikke.
- Og så Reinholdt har store
- vanskeligheder ved præcis at

indtætte dette område, men
han foreser med stor konse-
-kvens.

Reinhardt skriver f.eks. om
af sine "Twelve Rules -"

The next revolution will
see the return again of natu-
-ral, brute, expressionist, folk,
-monistic, neo-primitive, junk,
collage, assemblage, combine
monyrel "marz", "pop", hap-
-pening, unconscious, acci-
-dental, poetic, dramatic,
"song and dance" art back
to the every-day theatre
and environment, to the
entertainment-field and junk-
yard, to the folk-places
and lower depths where it
all ~~was~~ came from in the
first place.

Her end sig: Ad Reinhardt
at den fulde "humanisme"
"fulkkelig hed" "social engagement"
"kunst for kunst" og "kunstens
indegning" som her tjener
for dets kunstneriske produkt.
-tion mere og mere for kunstens
område. Jo mere kunstens
overer sig af sig indtæn-

- der elementer uden for sit eget om-
- råde desto mindre menig heder
vil der være for at gøre besku-
- ren bevidst hver man befinder
sig. Jo flere fenomener man omde
om røder kunsten de mytter sig
af desto mindre kunst vil
den proportionelt blive.
Jo mindre kunsten for besku-
- ren til at tænke på disse omde
om røder og fenomener desto mere
er den kunst.
I modsetning til Ad Rein-
-hardt, men som blødt
med Marcel Duchamp, mener
jå ikke at dette er ens bety-
- den med at den "abstrakte
kunst" er den eneste løsning
paa dette problem - tværtimod
tror jå tungt snare den i dag
vil fungere som en hindring
da den netop i dag, a priori
vil være halde fulde skilmes-
- side kan de fortindelse - som vil
bringe for andre menig heder.
Jå mener at objektive, bille-
- dets indseende er helt so kun-
- dert i forhold til hele kun-
- sten. Ten kan man paa Marcel
Duchamps produktion og i
den re fortindelse i ser hans

ready-made, med de der spejls-
-model sig strukturer om det
er muligt fra kunstens
betragtninger at man hader det
- ja det kan det fra andre om-
- røder end kunstens?
Og hvor høj grad ved bliver
Duchamps flaskekeramik
med at være en funktionel
hverdagsgenstand og i hvor høj
grad kan den muligvis for-
ulene at til høre kunst?
Rent fenomenologisk ved bliver
den med at være et flaske-
-keramik, men i det øjeblik
Duchamp signerer den og
dermed udøver den til
kunst, er den placeret på
en skulptur i en udstilling,
er dens funktion uoplyst og
og den er borte ind i kunstens
spænde og udstillingsverden.
Men - i det øjeblik den i-
- gen placeres på sin plads
f. eks. i en vindue og igen
fungere som skulptur til at
betragte flasken på en ikke
længere af kunstværk.
For de fungerer som kunst-
-værk er den af hængig af

tilslæde værelsen af visse betingelser
at en kunstner vælger den
og (evnl. ved at signere den)
indfører den til kunst
men for yderligere at undersøge
og fremføre den ne objektets
forvordling men det indskilles
i et kunstnerisk miljø - et
galeri og via dette om tales
som kunstværk.

Uden disse betingelser er til-
-stedes er det ikke muligt
for et sådant hverdagsob-
-jekt at forvordles til kunst-
-værk. De kunstneriske be-
-tingelser ligger således ikke
i objektet selv, men alene
i handlinger omkring det.

Der skal en kunstnerisk isen-
-sættelse til. Er den ne isen-
-sættelse ikke tydelig nok, er
det sandsynligt at beskueren
ikke vil komme ud over be-
-tragningen af objektet som
en ren ordinær hverdags ting.

Der skal altså en række
traditionelle og konventionelle
begrebs dannelser til for at
for objektet til begrebet
Kunst, Kunstner, Signatur,

galeri, for at betegnelser som
jungekunst som kunst.
Og som er det et spørgsmål -
- om det er vi ikke i vores
voldsomme reaktion mod
kunsttradition og konvention
(og bl.a. ved vor afvisning
af maleri som et a priori
fastlagt traditionelt kunstbegreb
i det nye Joseph Kosuth) uden
at ville det, ja og uden at
være enige om det, noget lige indtil
ind, en af dem og ved af
disse begreber for overhovedet
at kunne være vores handling
til at være?
Vi må operere med begreberne
kunst og kunstner som netop
a priori er traditionelle pre-
-skiltninger, men da vi det
kan vi ikke på noget tidspunkt
at være som kunst.
På den anden side at kunne vi uden-
-om dette ved at elske at handle
at det er egentlig forstået
ikke drøjer sig om kunst
eller ej, men alene om at
for menneskene til at opleve
den verden de er i og de
ting den verden er fyldt

mad - og i hke alene leve paa
det funktionelle hverdagsplan
hvarner i, helt uden at ville
det i egen kunst begrebet.
For hvad vil det sige at
opleve verden og dens personer
og objekter - alt hvad den byder
paa udover den tydelige funk-
tion - at de ogsaa er til at
se paa, føle paa, høre paa,
tugte til, o.s.v. og hangig
af deres rent praktiske funk-
tion, det vil sige at i op-
fordrer til at behøve dem
ud paa en kunstnerisk (re-
funktionel) synsvinkel.
Men hvordan er det muligt
at gøre opmærksom paa
denne mulige synsvinkel
uden som tidlig at henvisse
til kunstens om røde?
Det er i hke muligt for det er
for netop det om røde i vil
gøre opmærksom paa. Det
er dette om røde som
i vil præcisere.
Den konceptuelle kunst som
er en udtryk af Duchamps
perspektiv en eliminering eller
i hverfald en neutralisering af
objektet, men har overset at

selv der nemmestede ubjægtige til-
-stode varelse af historien op-
-fuldes som den tilsvarende -
-komisk det har og kun kun's
der opres op mætte som joa det
har en mening for at jungsor
som tegn joa noget andet -
f. eks den kunstneriske handle,
men joa samme be hængelsen
som til fædler med Duchampes
flasker repræsentativ.

Beskrivelsen ser hvad han ser
det er en kendsgerning som
ihke kan tilsvares af at
man ønsker ham (også) skal
se noget andet i det sætte
eller end og skal ihke se
det.

Vi ved id og ihke hvad kunst
er fordi vi ihke længere har
noget tradition for dette be-
-greb, men vi har alle mere
eller mindre konventionelle
forestillinger over for dette be-
-greb. Det er en kendsgerning
-ning som bl. a. betyder
at man beslutter sig for
over for et maleri, en skulptur,
en bog, som ved ham, at kender
han at han svarer over for et

Kunstobjekt (uafkøbt af om
hvor menar det nu gældende
kunstobjekt har kunstnerens
vordt eller ej) kun er a priori
via objektets definition troede
i kun taler med det kunstner-
-riske om roede - kun er klar
over hvor kun er hende
- en betingelse for en dialog
 mellem kunstobjektet
 & beskueren er tilstedeværelse.

At ville fornyelse af et maleri-
-et er at give af hæld paa
denne mulighed. At accept-
-tere maleri som en teknisk
mulighed behøver ikke at
være ens betydende med at
godt tage begrebet malerkunst
& dets begrænsende konven-
-tioner og de deraf følgende
bestemte udseender. Der er
lige som stor mulighed for
at bruge maleris tekniske
neutral som den concep-
-tionelle kunst brug af paa
- dia grammer - ske maler - tal -
-ret til - teknisk, der jo ogsaa
helt i sit hoved har dets kon-
-ventioner -

"Will there be yet another wave of attacks against our surface sensibilities? I very much doubt it. Modern art is dying. (Anton G. Ehrenzweig
The Hidden Order of Art)

"It is the glory of great art that it can tolerate this arbitrary manipulation of its conscious surface, because its real substance belongs to deeper un touched levels.

— ibid —

"Art is a dream dreamt by the artist which we, the wide awake spectators, can never see in its true structure; our waking faculties are bound to give us too precise an image produced by secondary revision.

— ibid —

"The work assumes a life of its own, which offers its creator only the alternative of accepting or rejecting it. A mysterious 'presence' reveals itself, which gives the work a living personality of its own.

— ibid —

The artist may not even care for the final result.

— ibid —

Artistic traditions which bind the artist both in content and form can give him more freedom than ~~the~~ the forced over-originality of our time.

What seems abstract in the impud's art is quite concrete to him.

But why not a 'mess'?

"The Creative mind must be
capable of tolerating im-
-perfection.

The artist has to learn to
trust his unconscious and
its hidden logic and cohe-
-rence. He may have to suffer
much pain, anxiety and
doubt in order to complete
his secret development.

"The plastic effects in percep-
-tion rest on a vast uncon-
-scious substructure, which
does not seem to serve any
other biological purpose.

---

alle citater fra Anton Ehren-
-Zweig "The Hidden order
of Art"
